Лазуренко В. С.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Науковий керівник – ст. викладач кафедри туристичного та готельного-ресторанного бізнесу
Павлоцький В. Я.

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ НА ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЯХ

В сучасних умовах рекреаційний туризм набуває популярності через зростання стресу та темпу життя в суспільстві. Люди все частіше потребують ефективного відновлення витраченої енергії та зняття напруги. Також зростає увага до екології та сталого розвитку, що призводить до збільшення попиту на туристичні локації, де пріоритетом є збереження природи та екосистем.

Країни з розвиненою туристичною інфраструктурою, ефективною транспортною мережею, різноманітними природними ресурсами та розважальними об’єктами активно вкладають кошти у рекреаційний туризм задля залучення туристів, підтримки екологічної свідомості, збільшення доходу та сприяння економічному розвитку. Серед таких країн можна назвати Швейцарію, Нову Зеландію, Австралію, Канаду та США [1, с. 248].

Вітчизняний фахівець С. П. Кузик визначив рекреаційний туризм, як подорож задля відпочинку, оздоровлення або лікування, яку здійснюють за безпосереднього використання природних властивостей клімату, мінеральних вод, грязі, привабливих ландшафтних та інших ресурсів [1, с. 246].

Рекреаційний туризм тісно пов’язаний з іншими видами туризму, які можуть доповнювати один одного під час організації подорожі. До таких видів туризму належать: лікувальний, культурно-пізнавальний, екологічний, пригодницький та спортивний туризм.

Організація даного виду туризму передбачає розумний розподіл часу для забезпечення максимального комфорту та ефективного відпочинку туристів, враховуючи їх інтереси, цілі та фізичну підготовку.

Сутність рекреаційного туризму розглянуто у табл. 1

Таблиця 1

Концептуальна структура рекреаційного туризму

№ з/п	Елементи структури рекреаційного туризму	Особливості рекреаційного туризму
1	Об’єкт	Місця або території, призначені для відпочинку, розваг
2	Цілі	Рекреаційні, соціальні, екологічні, економічні
3	Підхід	Відновлення фізичного та психічного здоров’я людини
4	Функції	Розважальна, оздоровча, релаксаційна, економічна, пізнавальна, виховна
5	Критерії	Відпочинковий, культурний, оздоровчий, активний, природній, економічний, екологічний

Джерело: складено автором на підставі [2, с.205]

Україна, як країна з багатою історією та різноманітною природою, має великий потенціал саме для розвитку рекреаційного туризму. Туристично-рекреаційні зони нашої країни гармонійно поєднують унікальні ландшафтні ресурси та інфраструктуру, необхідну для сучасного відпочинку, оздоровлення й відновлення сил.

Рекреаційний туризм тісно пов’язаний із природоохоронними територіями, адже природно-заповідні об’єкти приваблюють подорожуючих саме своєю унікальною природою та різноманіттям екосистем. Природоохоронні території – це території, що мають особливу цінність та утримуються з метою збереження, захисту природних ресурсів та біорізноманіття [3]. В таких місцях можна організувати як активний, так і пасивний відпочинок. Однак певні види рекреаційної діяльності можуть обмежуватися та залежать від конкретного природоохоронного регіону та його режиму функціонування, що визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд України» [3].

При організації рекреаційного туризму на природоохоронних територіях важливо зберігати природний баланс та уникати негативного впливу туризму на довкілля. Більшість природоохоронних територій України забезпечені елементами туристичної інфраструктури – екологічними стежками, екскурсійними маршрутами, рекреаційними зонами із сприятливими умовами

для відпочинку населення та туристів.

Природоохоронні території, як важливий об’єкт природокористування, виконують різні функції (табл. 2).

Таблиця 2

Функції природоохоронних територій

№ з/п	Функція	Значення
1	Економічна	Спрямована на відновлення робочої сили та розвиток інфраструктури
2	Соціальна	Задовольняє потреби людини в рекреації
3	Природоохоронна	Запобігає деградації рекреаційних зон під впливом людської діяльності

Джерело: [4]

Розвиток рекреаційного туризму на таких територіях допомагає підвищити екологічну свідомість людей та дозволяє поєднувати відпочинок із взаємодією з навколишнім середовищем. Також це стимулює розвиток туристичної інфраструктури, надає можливість залучати кошти для утримання природних резерватів.

У наш час організація туризму на природоохоронних територіях України обмежується військовими діями, що призвели до погіршення стану, або, навіть, руйнування природнього середовища та ресурсів. Деякі території частково або повністю закриті для відвідування. Внаслідок російської агресії було уражено понад 20% природоохоронних територій нашої держави [5].

За інформацією Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України станом на осінь 2023 року було пошкоджено 812 об’єктів природно-заповідного фонду, 514 - залишаються під окупацією [5].

Наразі під окупацією знаходиться найбільший та цінний степовий заповідник Європи – «Асканія-Нова». В зоні ризику перебувають 17 водно-болотних угідь міжнародного значення, наприклад «Заплава Сім Маяків», «Архіпелаг Великі та Малі Кучугури». Також була повністю знищена заповідна зона Національного природного парку Джарилгач, та під загрозою опинилися

2,9 млн. га територій Смарагдової мережі [6].

На територіях, що вже були деокуповані також важко оцінити шкоду завдану природоохоронним територіям – вони досі залишаються замінованими. Спеціалісти не мають можливості потрапити до таких місць та оцінити загальний рівень завданої шкоди.

Незважаючи на те, що повномасштабне вторгнення поставило під загрозу існування об'єктів природно-заповідного фонду, частина національних парків та заповідників все одно доступна для відвідування. Кожний сезон Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України разом із працівниками парків складають різноманітні туристичні програми, що ознайомлюють людей із доступними нині природоохоронними територіями України [4].

Оскільки, військові дії не припиняються, масштаби ураження природних територій постійно зростають. Навіть після завершення війни багато таких територій вже не будуть підлягати відновленню. Важливо, щоб план відбудови нашої країни, включав заходи з відновлення та збереження екосистем. Для цього потрібна буде певна кількість часу, фінансів та задіяння фахівців.

Список використаних джерел

1. Кузик С.П. Географія туризму: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 271 с.
2. Шандор Ф.Ф., Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: підручник. Київ: Знання, 2013. 334 с.
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.92 № 34. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text (дата звернення 04.03.2024).
4. Рекреація і туризм. Проєкт «Підтримка природно-заповідних територій в України». URL: https://wownature.in.ua/pro-nas/nasha-diialnist/rekreatsiia/ (дата звернення 04.03.2024).

5. Вплив війни на природоохоронні території України. Всесвітній фонд природи WWF. URL: https://wwf.ua/?12163316/The-impact-of-war-on-protected-areas-in-Ukraine (дата звернення 04.03.2024).
6. Природа та війна: як військове вторгнення Росії впливає на довкілля України. Центр екологічних ініціатив «Екодія». URL: https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html (дата звернення 04.03.2024).

Лозовська М. О.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
Науковий керівник – к.п.н., доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Мартинова Н. С.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СФЕРИ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ САНАТОРІЮ «ОДЕСА»

Лікувальний туризм або санаторно-курортна сфера є важливим елементом туристичної сфери через його великий економічний потенціал. По всьому світу спостерігається зростання кількості санаторно-курортних закладів з високим рівнем обслуговування та різноманітним набором послуг. Зацікавленість у розвитку цього сектору з боку владних структур та приватних підприємців призводить до значного зростання ролі лікувального туризму в формуванні як зовнішніх, так і внутрішніх туристичних потоків, регіонів України, зокрема, Одеського, як одного із значних регіонів країни за природно-рекреаційним потенціалом для розвитку санаторно-курортного комплексу, лікувально-оздоровчого туризму, лікувально-оздоровчої та спортивної рекреації [4, с.38]. Місто Одеса – великий економічний, культурний і курортний центр на узбережжі Чорного моря, який відіграє важливу роль в економіці Одеського регіону та України в цілому. Комплекс санаторно-курортного господарства міста охоплює широкий спектр взаємопов’язаних компонентів, що забезпечують якісні лікувально-оздоровчі та рекреаційні послуги з метою